

ЩОДО ПЕРЕЛІКУ КОРУПЦІЙНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ ТА НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ЇХ ВЧИНЕННЯ

Боровик А. В.

кандидат юридичних наук, доцент,

академік

ГО «Академія адміністративно-правових наук»,

декан юридичного факультету,

професор кафедри кримінально-правових

та адміністративно-правових дисциплін

Міжнародного економіко-гуманітарного університету

імені академіка Степана Дем'ячука

м. Рівне, Україна

Чинний закон України про кримінальну відповідальність (Кримінальний кодекс України – далі КК України) безпосередньо визначає формат корупційних кримінальних правопорушень (далі – ККП).

Звідси чіткий законодавчий перелік (визначення) ККП відчутно відрізняється від їх багатьох теоретичних дефініцій.

Зазначимо, що до 2014 р. не існувало чіткої державної позиції щодо того, які злочинні діяння слід уважати корупційними (наприклад, свого часу в одній із своїх Постанов (від 20.10.2011 року № 1094) Кабінет Міністрів України пропонував відносити до «корупційних правопорушень» злочини, передбачені статтями 365, 366, 367, 370, ч. 1 ст. 423, ч. 1 ст. 424 КК України) [1].

В умовах сьогодення національний законодавець зазначає про ККП у примітці до ст. 45 «Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям» розділу IX «Звільнення від кримінальної відповідальності» Загальної частини КК України (ними вважаються кримінальні правопорушення, передбачені статтями 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 410, у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, а також кримінальні правопорушення, передбачені статтями 210, 354, 364, 364-1, 365-2, 366-1, 368, 368-3–369, 369-2, 369-3 цього Кодексу)) [2]. Таким чином, 21 (двадцять одна) конкретна стаття Особливої частини КК України передбачає відповідальність за те чи інше ККП.

Очевидно, що вітчизняний законодавець не зосереджує норми про відповідальність за ККП у межах якогось окремого розділу з двадцятьма існуючих в Особливій частині КК України, звідси до корупційних відносяться окремі кримінальні правопорушення з розділів VI, VII, IX, XIII, XV, XVII та XIX згаданої частини цього Кодексу.

Слід особливо наголосити на тому, що в українського законодавця відсутня послідовна та стала позиція щодо нормативного переліку

(визначення) корупційних злочинів (ККП) у вказаній вище примітці до ст. 45 КК України, оскільки, починаючи з моменту його першої регламентації 14.10.2014 року (Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України») [3], він (перелік) з часом був декілька разів змінений, доповнений, розширений та уточнений (зокрема, у 2015, 2019 та 2020 роках) [4], [5], [6].

Також не можна не згадати й про Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» від 22.11.2018 року № 2617-VIII (набрав чинності з 01.07.2020 року, крім п. 2 розділу II, який набрав чинності з 24.04.2019 року), де термін «корупційні злочини» у тексті КК України був всюди (наскрізно) замінений іншим – «ККП», що свідчить про певну гармонізацію положень Закону України «Про запобігання корупції» та КК України) [7].

Щодо змін, унесених законодавцем до відповідних статей про кримінальну відповідальність за конкретні ККП, то рахунок йде вже на десятки.

Поряд із цим у кримінально-правовій науці встановлені типові ознаки корупційних злочинів, а отже й ККП, до яких слід відносити такі: суспільну небезпечність; (кримінальну) протиправність; наявність діяння, що містить ознаки корупції, зміст якої розкрито у ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції»; вчинення його спеціальним суб'єктом – особою, зазначеною у ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції»; наявність виключно умислу (умисної форми вини); караність (проте, звісно, з цих положень можуть бути певні винятки) [8, с. 16-17].

В юридичній літературі [9 с. 7] виділяють також й інші ознаки корупційного правопорушення.

Зокрема, пропонується виділяти такі його ознаки: 1) вчиняється суб'єктом, визначеним у ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» або іншою особою, з метою схилити особу, визначену у ст. 3 Закону, до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей; 2) вчинення з використанням службових повноважень чи пов'язаних із ними можливостей; 3) полягає в отриманні неправомірної вигоди або прийнятті її обіцянки/пропозиції для себе чи інших осіб; 4) або в обіцянці/пропозиції чи наданні неправомірної вигоди особі, зазначеній у ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції», або на її вимогу іншим фізичним особам; 5) тягне за собою відповідальність, передбачену законом.

З приводу негативних наслідків вчинення ККП, які передбачені КК України, то вони можуть стосуватися, наприклад: звільнення від кримінальної відповідальності (статті 45–48); призначення покарання (ст. 69); звільнення від покарання та його відбування (ч. 4 ст. 74, ч. 1

ст. 75, ч. 1 ст. 79, ч. 3 ст. 81, ч. 4 ст. 82, ч. 4 ст. 86, ч. 3 ст. 87); зняття судимості (ч. 2 ст. 91) [10, с.89-91].

Крім цього, вчинення відповідного ККП: а) буде вважатися підставою для застосування спеціальної конфіскації (відповідно до положень ст. 96-1 КК України), а також заходів кримінально-правового характеру щодо юридичної особи (ч. 1 ст. 96-3 КК України); б) впливатиме на з'ясування питань щодо чинності закону про кримінальну відповідальність відносно кримінальних правопорушень, учинених іноземцями або особами без громадянства за межами України (ч. 2 ст. 8 КК України). Також виділяють й інші характеристики ККП, які відповідним чином розкриті в юридичній літературі (зокрема, питання їх класифікації) [11, с. 32-36], [12, с. 33-38], [13, с. 161-166].

Література:

1. Про затвердження Порядку підготовки та оприлюднення звіту про результати проведення заходів щодо запобігання і протидії корупції : Постанова Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2011 р. № 1094. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1094-2011-п> (дата звернення : 23.02.2021).

2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. №2341-III (у редакції від 28 квітня 2020 р.). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 21.02.2021).

3. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#n332> (дата звернення: 20.02.2021).

4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції : Закон України від 12 лютого 2015 р. № 198-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/198-19#n27> (дата звернення: 20.02.2021).

5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення ефективності інституційного механізму запобігання корупції : Закон України від 2 жовтня 2019 р. № 140-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/140-20#n23> (дата звернення: 23.02.2020).

6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про запобігання корупції» : Закон України від 4 березня 2020 р. № 524-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/524-20#n30> (дата звернення: 20.02.2021).

7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень : Закон України від 22 листопада 2018 р. № 2617-VIII (набирає чинності з 1 липня 2020 р., крім п. 2 розділу II, який набирає

чинності з дня опублікування цього Закону). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19> (дата звернення: 20.02.2021).

8. Савченко А. В. Корупційні злочини (кримінально-правова характеристика) : навч. посіб. Київ: «Центр учбової літератури», 2016. 168 с.

9. Запобігання корупції у запитаннях і відповідях : посібник для суддів. К.: Ваіте, 2017. 146 с.

10. Корупційна злочинність в Україні: сучасний стан, детермінанти та запобігання: навч. посіб. / автор. кол.: В. В. Василевич, О. М. Джужа, А. О. Джужа, О. Г. Колб, С. О. Колб, І. О. Колб, Н. В. Кулакова, Ю. О. Левченко, А. В. Микитчик, С. І. Мінченко, С. А. Мозоль, Т. В. Миронюк, Г. С. Поліщук, Е. В. Расюк, А. В. Савченко; за ред. проф. О. М. Джузи та доц. Е. В. Расюка. Київ: ФОП Маслаков, 2018. 340 с.

11. Куц В., Я. Триньова. Поняття корупційних злочинів та їх види. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2012. № 4. С. 32–36.

12. Захарчук О. З. Нормативне закріплення корупційних злочинів за законодавством України та їх класифікація. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки*. 2015. № 813. С. 33–38.

13. Savchenko Andrii. Issues of the classification of corruption crimes in Ukraine. *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: «Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»* : зб. наук. пр. 2015. № 4 (37). С. 161–166.

ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСУДОВОЇ ПРОБАЦІЇ: ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Гранкіна В. І.

викладач кафедри організації досудового розслідування

Криворізького навчально-наукового інституту

Донецького юридичного інституту

Міністерства внутрішніх справ України

м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

Пробація є невід'ємним складовим елементом системи кримінальної юстиції в Європейських країнах. Світова спільнота розглядає пробацію не як альтернативу тюремному ув'язненню, а як основні заходи покарання не пов'язані з позбавленням волі, що мають застосовуватись в першу чергу [1, с. 20]. На думку І.С. Алексєєва пробація є інструментом забезпечення прав і свобод людини та громадянина, оскільки є новітньою системою забезпечення соціально-правової корекції девіантної поведінки осіб, що вчинили злочини. Також